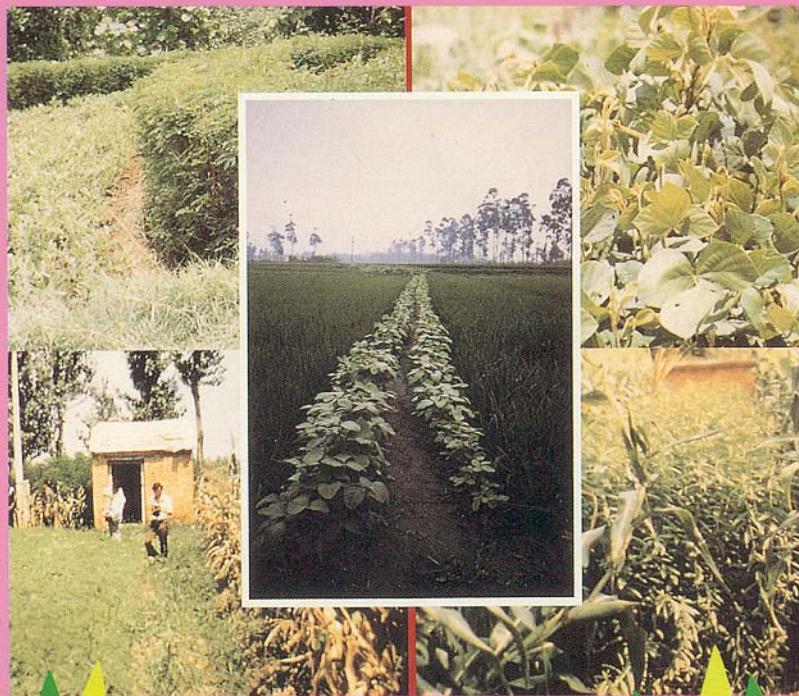

คู่มือ

การใช้พืชสดปรับปรุงบำรุงดิน

ประชา นาคะประเวศ

ปรัชญา วัฒนชาติ พิรัชญา วาสนานุกูล

กลุ่มอินทรียวัตฤและวัตฤเหลือใช้ กองอนุรักษ์ดินและน้ำ

กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

คู่มือ

การใช้ปุ๋ยพืชสดปรับปรุงบำรุงดิน

ประชา นาคะประเวศ

ปรัชญา ธีรญาตี

พีรชญา วาสนานุกูล

กลุ่มอินทรีวิทยุและวัสดุเหลือใช้

กองอนุรักษ์ดินและน้ำ

บทนำ

หนังสือฉบับนี้เป็นเอกสารวิชาการเรื่องพืชปุ๋ยสดบำรุงดิน โดยรวบรวมจากเอกสารวิชาการ ผลของการค้นคว้าทดลอง ของนักวิจัยทั้งในและจากต่างประเทศ รวมทั้งนักวิจัยของกลุ่มอินทรีย์วัตถุและวัสดุเหลือใช้ด้วย ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นเอกสารที่นักวิจัย นักวิชาการ และผู้สนใจได้นำไปเป็นประโยชน์ในการประกอบการวิจัย และในการใช้ปุ๋ยพืชสดเพื่อปรับปรุงบำรุงดิน วัตถุประสงค์ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ เพื่อให้ นักวิชาการใช้เป็นคู่มือในการปฏิบัติงานในภาคสนาม และในการผลิตเมล็ดพันธุ์ พืชปุ๋ยสดชนิดต่าง ๆ รวมทั้งช่วยกำหนดแนวทางการใช้ปุ๋ยพืชสดปรับปรุงดินซึ่งเป็นนโยบายที่สำคัญของการพัฒนาที่ดินที่จะเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดินโดยใช้ปุ๋ยพืชสด ให้กว้างขวาง และแพร่หลายให้มากที่สุด

เอกสารวิชาการที่จัดเตรียมขึ้นฉบับนี้ยังไม่สมบูรณ์มากนัก คงต้องมีการแก้ไข และเพิ่มเติมเพื่อให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น และในโอกาสนี้คณะผู้จัดทำต้องขอขอบคุณ นักวิชาการ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำหนังสือฉบับนี้จนกระทั่งเสร็จเรียบร้อย

ประชา นาตะประเวศ

ปรัชญา ธัญญาดี

พิรัชฌา วาสนานุกูล

พืชปุ๋ยสดบำรุงดิน

โดย

ประชา เบาะประเวศ

ปรัชญา อัญญาดี

พีรชภา วาสานุกุล

คำนำ

การเพิ่มผลผลิตของพืชในด้านการเกษตรมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายด้านด้วยกัน ปัจจัยที่มีความสำคัญอันหนึ่งได้แก่ปริมาณธาตุอาหารพืชที่มีอยู่ในดิน ซึ่งมีผลโดยตรงต่อการเจริญเติบโต และการให้ผลผลิตของพืชที่ปลูกในดินนั้นการใส่ปุ๋ยเป็นแนวทางในการเพิ่มปริมาณธาตุอาหารพืชให้แก่ดิน สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ปุ๋ยเคมี กับปุ๋ยอินทรีย์ สำหรับปุ๋ยเคมีเป็นปุ๋ยที่เกษตรกรในประเทศไทยรู้จักกันดี และนิยมใช้กันอย่างแพร่หลายสามารถยกระดับปริมาณธาตุอาหารที่เป็นประโยชน์สำหรับพืชได้ดี สะดวกในการจัดการกล่าวคือ มีน้ำหนักน้อยเคลื่อนย้ายได้สะดวกและใช้ในปริมาณน้อย แต่อย่างไรก็ตามปุ๋ยเคมีก็มีข้อเสียในด้านความไม่สมดุลย์ของธาตุอาหาร และทำให้สมบัติทางกายภาพของดินเปลี่ยนไปยิ่งไปกว่านั้นในปัจจุบันปุ๋ยเคมีมีราคาสูงมากขึ้นเป็นลำดับ อีกทั้งคุณภาพไม่ได้มาตรฐานหรือปลอมปนทำให้ปุ๋ยอินทรีย์เข้ามามีบทบาทมากขึ้น และเกษตรกรนิยมใช้มากขึ้นเป็นลำดับ นอกจากนี้ปุ๋ยอินทรีย์จะสามารถปลดปล่อยธาตุอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อพืชอย่างช้า ๆ และต่อเนื่อง อินทรีย์วัตถุเองยังมีคุณสมบัติในการดูดซับธาตุอาหารพืชที่เป็นประจุบวกไว้ได้ ซึ่งทำให้พืชสามารถนำธาตุอาหารเหล่านั้นไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังช่วยในการปรับปรุงโครงสร้างทางกายภาพของดินได้แก่ช่วยทำให้ดินโปร่งร่วน มีผลช่วยการระบายน้ำ และการระบายอากาศในดินให้เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของพืช โดยเฉพาะพื้นที่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งมีมากถึง 1 ใน 3 ของพื้นที่ทั้งประเทศ เนื้อดินส่วนใหญ่จะมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ เนื่องจากเนื้อดิน

เป็นดินร่วนปนทรายมีปริมาณธาตุอาหารต่ำ มีปริมาณอินทรีย์วัตถุในดินอยู่ในระดับต่ำมาก ประมาณ 0.3 ถึง 0.5% เท่านั้น การเพิ่มอินทรีย์วัตถุให้กับดินโดยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์น่าจะเป็นแนวทางที่สามารถช่วยให้ระดับความอุดมสมบูรณ์ของดินเพิ่มขึ้นได้ และจะมีผลต่อการเจริญเติบโตและการให้ผลผลิตของพืชที่ปลูกด้วย

ปุ๋ยอินทรีย์ประกอบด้วย ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก และปุ๋ยพืชสด ซึ่งเกษตรกรสามารถเลือกใช้ได้ตามความเหมาะสม เช่น การใช้ปุ๋ยหมัก และปุ๋ยคอก นั้นมักได้รับผลดีทั้งทางด้านการเจริญเติบโตของพืช และการปรับปรุงสมบัติทางเคมีและทางกายภาพของดิน แต่ปุ๋ยอินทรีย์ดังกล่าวมีธาตุอาหารในปริมาณค่อนข้างต่ำจึงจำเป็นต้องใช้ปริมาณมาก ซึ่งเกษตรกรต้องประสบปัญหาทางด้านแรงงานในการขนส่งนำปุ๋ย 3-5 ตัน เข้าไปในพื้นที่ 1 ไร่ นอกจากนี้แหล่งของปุ๋ยอินทรีย์ดังกล่าวก็มีจำกัด ดังนั้นการใช้ปุ๋ยพืชสดเป็นพืชบำรุงดินก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะแก้ปัญหาดังกล่าวได้ ซึ่งเกษตรกรลงทุนเพียงเล็กน้อย โดยจัดหาเมล็ดพืชปุ๋ยสดบำรุงดิน ประมาณ 5-8 กิโลกรัมต่อไร่ มาปลูกและดูแลรักษาบ้างเล็กน้อย เมื่ออายุพืชปุ๋ยสดครบกำหนดก็จะสามารถไถกลบเป็นพืชปุ๋ยสดบำรุงดินได้เป็นที่น่าพอใจ นอกจากนั้นการใช้พืชปุ๋ยสดบำรุงดินยังสามารถกระทำได้อย่างกว้างขวางทั่วทุกหนทุกแห่ง แต่จะแตกต่างกันบ้างเกี่ยวกับระยะเวลาในการปลูกเพื่อไถกลบ เนื่องจากสภาพแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่น ในปัจจุบันรัฐบาลได้เล็งเห็นความสำคัญและความจำเป็นประโยชน์ของพืชบำรุงดินทั้งในด้านการเกษตร เพื่อเพิ่มผลผลิตของพืชแล้ว ยังช่วยทำให้เกิดความสมดุลทางธรรมชาติ รักษาสภาพแวดล้อมให้คงอยู่ในสภาพที่สมดุลเหมาะสมแก่การเป็นที่อยู่อาศัยแก่สิ่งมีชีวิตทั้งหลายและมวลมนุษยชาติ ซึ่งการใช้สารเคมีในรูปแบบต่าง ๆ นั้น มีแต่จะทำลายความสมดุลทางธรรมชาติและสภาพแวดล้อมให้เสียไปเท่านั้น

ข้อควรพิจารณาในการเลือกพืชเพื่อใช้เป็นพืชปุ๋ยสด

การพิจารณาเลือกพืชที่จะใช้ทำเป็นพืชปุ๋ยสดนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น สภาพพื้นที่ภูมิอากาศ วัตถุประสงค์ในการใช้ รวมทั้งความนิยม ชนิด และรูปแบบของการปลูกพืชเศรษฐกิจในท้องถิ่น ๆ ด้วย โดยทั่วไปอาจสรุปเป็นแนวทางหลักในการพิจารณาได้ดังต่อไปนี้

1. เลือกพืชที่เจริญเติบโตได้ดีในดินและฤดูกาลที่ประสงค์จะปลูกโดยเฉพาะอย่างยิ่งควรเจริญเติบโตได้ดีพอควรในดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ทนต่อสภาพแห้งแล้งได้ดี และต้องการดูแลรักษาเพียงเล็กน้อย
2. เมล็ดพันธุ์หาได้ง่ายในท้องถิ่น ราคาไม่แพงเกินไป และควรจะสามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้ต่อไปได้ง่าย
3. ให้น้ำหนักต้นสดต่อเนื้อที่สูง อันจะส่งผลให้ได้ธาตุอาหารจากการสลายตัวแล้วสูงไปด้วย
4. เป็นพืชที่เจริญเติบโตเร็ว สามารถแข่งขันกับวัชพืชได้ ออกดอกได้ในระยะเวลาสั้นเพื่อจะได้ทำการไถหรือสับกลบได้เร็วขึ้น
5. มีระบบรากลึก กว้าง อันจะส่งผลให้พืชทนต่อความแห้งแล้งและทำให้เกิดช่องว่างในดินล่าง ช่วยให้มีการระบายน้ำและระบายอากาศดีขึ้นทั้งรากพืชสามารถดูดธาตุอาหารจากดินชั้นล่างมาสะสมในใบและลำต้นเมื่อพืชถูกไถหรือสับกลบลงไปแล้วธาตุอาหารเหล่านั้นก็จะอยู่บนดินชั้นบนเป็นประโยชน์แก่พืชที่ปลูกตามมา
6. ด้านทาน และทนต่อการทำลายของศัตรูพืชได้ดี ไม่เป็นแหล่งที่พักอาศัยของศัตรูพืชอันจะมีผลต่อการทำลายพืชเศรษฐกิจที่ปลูกตามมา
7. ลำต้น กิ่งก้านเปราะ ง่ายต่อการไถและสับกลบลงในดินอันจะทำให้ซากพืชที่ไถกลบลงไปนั้น ง่ายแก่การถูกย่อยสลายโดยจุลินทรีย์ในดิน
8. ไม่มีผลในทางลบ คือไม่เป็นวัชพืชต่อพืชเศรษฐกิจที่ปลูกตามมาในภายหลัง
9. สามารถจัดเข้าระบบปลูกพืชได้ง่ายและเหมาะสม

ความสำคัญและประโยชน์ของพืชปุ๋ยสด

ในการปลูกพืชบำรุงดินนั้นเกษตรกรจะได้รับประโยชน์จากพืชปุ๋ยสดที่เหมาะสมซึ่งกล่าวโดยสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. เพิ่มอินทรีย์วัตถุให้แก่ดินในการไถกลบพืชปุ๋ยสด โดยเฉพาะดินในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งขาดอินทรีย์วัตถุมาก และเป็นการชดเชยอินทรีย์วัตถุในดินที่สูญเสียไป เนื่องจากการเพาะปลูก และเป็นการรักษาโครงสร้าง

- ทางกายภาพของดินให้ดีขึ้น เหมาะสมแก่การปลูกพืชต่อไป
2. ช่วยเพิ่มธาตุอาหารไนโตรเจนแก่ดิน โดยเฉพาะพืชตระกูลถั่วซึ่งมีจุลินทรีย์ประเภทแบคทีเรีย *Rhizobium* spp. อาศัยอยู่ในปมรากซึ่งสามารถตรึงไนโตรเจนจากอากาศมาได้ เมื่อไถกลบพืชพวกนี้ลงไปดินก็จะได้รับธาตุไนโตรเจนค่อนข้างสูง
  3. ช่วยในการอนุรักษ์ธาตุอาหารในดิน พืชที่ปลูกเป็นพืชปุ๋ยสด จะดูดกินหรือใช้ประโยชน์จากปุ๋ยซึ่งตกค้างจากการใส่ให้พืชเศรษฐกิจอันเป็นพืชหลัก เป็นการป้องกันการสูญเสียธาตุอาหารไม่ให้ถูกชะล้างไป นอกจากนี้ในพืชตระกูลถั่วที่มีระบบรากลึกก็สามารถดูดดึงเอาธาตุอาหารที่อยู่ในดินชั้นล่างขึ้นมาอยู่ในลำต้น กิ่งก้าน และใบได้ เมื่อทำการไถกลบพืชปุ๋ยสด และสลายตัวแล้วธาตุอาหารเหล่านั้นก็จะตกอยู่ในดินชั้นบนเป็นประโยชน์แก่พืชเศรษฐกิจอันเป็นพืชหลักต่อไป
  4. ช่วยในการอนุรักษ์ดินและน้ำ ป้องกันการชะล้างพังทลาย การไหลบ่าของน้ำดินอันเนื่องมาจากน้ำและลมซึ่งจะทำให้หน้าดินอันมีความอุดมสมบูรณ์กว่าดินชั้นล่างสูญเสียไป โดยเฉพาะพืชปุ๋ยสดประเภทเป็นพืชคลุมดิน จะช่วยป้องกันได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังช่วยป้องกันวัชพืชที่ไม่ต้องการขึ้นมาแซมพืชหลักได้อันทำให้ไม่เปลืองแรงงานในการกำจัดวัชพืชเหล่านั้นต่อไป
  5. ประโยชน์อื่น ๆ การปลูกพืชปุ๋ยสด ยังช่วยให้คุณภาพของพืชหลักหรือพืชเศรษฐกิจดีขึ้น เช่น โปรตีนในข้าวโพดเพิ่มขึ้น เส้นใยฝ้ายดีขึ้นและสามารถช่วยลดปัญหาดินเค็มลงได้หากได้มีการปลูกพืชบำรุงดินบางชนิดที่ขึ้นได้ในดินเค็มอย่างสม่ำเสมอติดต่อกัน

การใช้ประโยชน์พืชปุ๋ยสด

พืชปุ๋ยสดที่นิยมใช้กันมากและแพร่หลายในประเทศไทยนั้น ได้แก่พืชตระกูลถั่ว เนื่องจากเป็นพืชที่ส่วนมากขึ้นได้ดีในดินทั่ว ๆ ไปใช้ธาตุอาหารในดินน้อย และทนแล้งได้ดี บางชนิดยังสามารถทนต่อดินเค็มได้ดีอีกด้วยจึงใช้ประโยชน์เป็นพืชปุ๋ยสดไถกลบในดินเค็ม โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งมีปริมาณพื้นที่ดินเค็มมาก ที่สำคัญคือพืชปุ๋ยสด

ประเภทพืชตระกูลถั่วสามารถจัดเข้าในระบบปลูกพืช (cropping system) ได้ดี ซึ่งเหมาะแก่การทำการเกษตรในประเทศไทยเป็นอย่างยิ่ง กล่าวโดยทั่วไปอาจใช้ประโยชน์จากพืชปุ๋ยสดได้ลักษณะดังต่อไปนี้

- ก. ใช้ในระบบปลูกพืชหมุนเวียน (crop rotation) ในระบบปลูกพืชหมุนเวียนนั้น อาจใช้ได้ในกรณีใดกรณีหนึ่งแล้วแต่สภาพและความเหมาะสมของพื้นที่และภูมิอากาศ คือ
  1. ในช่วงเวลาหนึ่งปี ปลูกพืชเศรษฐกิจอันเป็นพืชหลักชนิดหนึ่งสลับกับพืชบำรุงดินชนิดหนึ่ง โดยปลูกพืชหลักในต้นฤดูฝนสลับกับพืชบำรุงดินในปลายฤดูฝน หรือปลูกพืชบำรุงดินในต้นฤดูฝนแล้วปลูกพืชหลักปลายฤดูฝน เช่น ปลูกถั่วลิสงเป็นพืชหลักในต้นฤดูฝนแล้วปลูกถั่วพุ่ม ถั่วเขียว ถั่วแปบ ถั่วเป๋ย หรือถั่วอื่น ๆ ตามในปลายฤดูฝน หรือปลูกปอเทือง โสน ถั่วเขียว หรือถั่วอื่น ๆ ในต้นฤดูฝน แล้วปลูกพืชหลักปลายฤดูฝน เช่น ข้าว ข้าวโพด และพืชไร่อื่น ๆ
  2. ในช่วงเวลาสองปีปลูกพืชหลักหนึ่งชนิดสลับกับพืชบำรุงดินหนึ่งชนิดกรณีเช่นนี้ พืชบำรุงดินที่นำมาปลูกนั้นส่วนมากจะเป็นพืชคลุมดิน โดยปลูกพืชหลักในปีหนึ่ง และพืชปุ๋ยสดในปีที่สองสลับกันไปเป็นระบบที่ใช้กับพื้นที่ที่มีความลาดเท เพื่อป้องกันการชะล้างพังทลาย เช่น ปลูกถั่วแปบสลับกับถั่วแดงหลวง เป็นต้น
- ข. ระบบปลูกพืชแซม (intercropping) เป็นการปลูกพืชปุ๋ยสดแซมในแถวพืชหลัก โดยปลูกในเวลาเดียวกันหรือเหลื่อมเวลากันในพื้นที่เดียวกันในหนึ่งปี โดยมีหลักเกณฑ์ว่าพืชหลักและพืชปุ๋ยสดต้องสามารถอยู่ด้วยกันได้ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อกัน เช่น ปลูกโสน ปอเทือง ถั่วเหลือง หรือถั่วเขียว แซมในแถวข้าวโพดซึ่งเป็นพืชหลักเป็นต้น
- ค. ระบบปลูกพืชเป็นแถบ (strip cropping) เป็นการปลูกพืชหลาย ๆ ชนิดในเวลาเดียวกันในแปลงเดียวกันโดยแบ่งเป็นแต่ละแถบของพืชแต่ละชนิดสลับกันไปเรื่อย ๆ เช่นเป็นแถบข้าวโพด จำนวน 5 แถว ต่อมาปลูกกระถินเป็นแนวรั้วแบ่งเขตกว้างประมาณ 1.50 เมตร ต่อมาเป็นแถบปอเทือง 5 แถว เป็นพืชปุ๋ยสดแล้วกันด้วยรั้วกระถินอีก ต่อมาเป็นแถบถั่วเหลืองใช้ความ

กว้างเท่ากับปอเทือง และข้าวโพด แล้วกันด้วยรั้วกระถินอีกเช่นนี้ต่อไป จนกว่าจะหมดชนิดของพืชที่เราปลูกแล้วจึงย้อนกลับมาเริ่มต้นข้าวโพดใหม่อีกเป็นต้น การปลูกพืชแบบนี้ก็จะมีโอกาสได้ทำการบำรุงดินโดยพืชปุ๋ยสดได้ในเวลาเดียวกันมักใช้ระบบปลูกพืชแบบนี้ในแถบที่มีความลาดเท โดยปลูกตามแนวเส้นระดับ มักพบในแถบภาคเหนือของประเทศไทย

- ง. ระบบปลูกพืชแบบพืชคลุมดิน (cover crops) พืชปุ๋ยสดในระบบปลูกพืชแบบนี้ มักเป็นพืชปุ๋ยสดตระกูลถั่วประเภทพืชคลุมดินเพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายสูญเสียหน้าดิน มักนิยมใช้ในสวนผลไม้ สวนปาล์มน้ำมัน และสวนยางพาราในแถบภาคใต้ โดยที่เมื่อไม้ยืนต้นอันเป็นพืชหลักยังต้นเล็กอยู่ก็นำเอาเมล็ดพืชคลุมดินไปหว่านเพื่อป้องกันการชะล้างหน้าดิน และป้องกันการกำจัดวัชพืชมิให้ขึ้นอีกด้วย พืชคลุมที่ปลูกนั้นได้แก่ คุตชู คาโลโปโกเนียม ไมยราบไร้หนาม ถั่วลาย เป็นต้น ในแปลงไม้ยืนต้นดังกล่าว

วิธีการปลูกพืชปุ๋ยสด

โดยทั่วไปแล้วการปลูกพืชในกรณีที่ใช้เป็นพืชปุ๋ยสดไถกลบหรือใช้เป็นพืชคลุมดินก็ตาม มักนิยมปลูกโดยวิธีหว่านเมล็ดในพื้นที่ให้กระจายอย่างสม่ำเสมอ หรือใช้วิธีโรยเป็นแถวก็ได้ และหากใช้พืชตระกูลถั่วเป็นพืชปุ๋ยสดแล้วควรใช้หินฟอสเฟตอย่างละเอียดใส่ผสมดินในอัตรา 20-30 กิโลกรัมต่อไร่ก่อนปลูกพืชปุ๋ยสด ก็จะช่วยเพิ่มการเจริญเติบโตและเพิ่มการตรึงไนโตรเจนของพืชเหล่านั้นได้เป็นอย่างดี เพราะพืชตระกูลถั่วเป็นพืชที่ต้องการปริมาณของฟอสเฟตในดินสูงในระยะแรกของการเจริญเติบโต แต่เมื่อเติบโตแล้วก็จะสามารถหาได้เองอย่างเพียงพอเมื่อระบบรากแพร่กระจายไปมากแล้ว ฉะนั้นการใส่ปุ๋ยฟอสเฟตในปริมาณเล็กน้อยจะช่วยให้การเจริญเติบโตและตรึงไนโตรเจนมีประสิทธิภาพดีขึ้น ทำให้ปริมาณฟอสฟอรัสในลำต้นสูงขึ้นและปลดปล่อยออกมาให้เป็นประโยชน์กับพืชที่ปลูกเป็นพืชหลักตามหลังการไถกลบได้เป็นอย่างดีในกรณีดินเลวจดมีฟอสฟอรัสต่ำมากการปลูกพืชปุ๋ยสดโดยไม่ใช้ปุ๋ยเลยอาจไม่ได้ผลเท่าที่ควรดังนั้นในการใช้หินฟอสเฟตก็ควรผสมปุ๋ยฟอสเฟตคือปุ๋ยน้ำที่ละลายน้ำได้ง่ายลงไปเล็กน้อยประมาณ 5-10% โดยน้ำหนักจะช่วยให้พืชปุ๋ยสดเจริญเติบโตได้ดี นอกจากนั้นหากต้องการให้พืช

ปุ๋ยสดมีการสร้างปมรากในเวลาอันสั้น เพื่อการตรึงไนโตรเจนจากอากาศจะคลุกเชื้อแบคทีเรีย (*Rhizobium* spp.) ที่เหมาะสมกับพืชตระกูลถั่ว นั้น ๆ ก็จะช่วยทำให้เกิดปมรากเร็วขึ้น ส่วนในบางท้องที่ซึ่งดินมีสภาพความเป็นกรดเป็นด่างไม่เหมาะสมอาจต้องใส่ปูนหรือยิปซัม เพื่อปรับระดับความเป็นกรดเป็นด่างให้พอดีก่อนปลูกพืชบำรุงดินและการใส่ปูนและยิปซั่มยังเป็นการประกันมิให้เกิดการขาดธาตุแคลเซียมแมกนีเซียมและกำมะถันอีกด้วย

พืชปุ๋ยสดที่นิยมใช้ในประเทศไทย

ปอเทือง (Sunnhemp)

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Crotalaria juncea</i>
ลักษณะทั่วไป	ขนาดลำต้นสูง 150-170 ซม. ลำต้นตั้งตรงแตกกิ่งก้านสาขา มาก ดอกสีเหลือง จะออกดอกเมื่ออายุประมาณ 45-50 วัน สามารถขึ้นได้ดีในพื้นที่ดอน มีการระบายน้ำดี ชอบอากาศ ร้อน ช่วงเวลาปลูกที่เหมาะสมในฤดูฝนควรปลูกปลายฝน เพื่อให้ปอเทืองแก่พร้อมกันในฤดูแล้ง
วิธีการปลูก	ปลูกโรยเป็นแถว ระหว่างแถว 80-100 ซม. หรือปลูกเป็น หลุมใช้ระยะปลูก 50x100 หลุมละ 1-3 ต้น
อัตราเมล็ดที่ใช้ปลูก	การปลูกแบบหว่านเพื่อไถกลบใช้เมล็ดประมาณ 3-5 กิโลกรัม ต่อไร่ ปลูกเป็นหลุมใช้เมล็ด 2-4 กิโลกรัมต่อไร่
การดูแลรักษา	จะทำการถอนเพื่อจัดระยะปลูกเมื่ออายุ 2-3 สัปดาห์ ต้อง พรวนดินกลบโคนและกำจัดวัชพืช ใช้ปุ๋ยสูตร 15-15-15 อัตรา 20 ถึง 30 กิโลกรัมต่อไร่ พนยากำจัดเชื้อรา และ แมลงศัตรูพืช อาจมีการพ่นปุ๋ยทางใบ และสารควบคุมการ เจริญเติบโตของพืชในช่วงออกดอกติดฝัก เช่นปุ๋ย 10-52-17 และ NAA ความเข้มข้นประมาณ 100-200 ppm. อาจจะ เพิ่มผลผลิตถึง 150-200 กิโลกรัมต่อไร่ ในระยะเก็บเกี่ยว หากมีฝนซึ่งมักจะตกในช่วงต่อระหว่างฤดูหนาวกับฤดูแล้ง ทำให้ฝักปอเทืองขึ้นรา ดังนั้นจึงควรเก็บให้ทันอย่าให้ถูกฝน

การใช้ประโยชน์

- เพื่อใช้เป็นพืชปุ๋ยสด ควรทำการไถกลบในช่วงเวลาออกดอกหรือก่อนออกดอกเล็กน้อย ที่อายุประมาณ 50 วัน ให้น้ำหนักสด ประมาณ 1.5-5 ตันต่อไร่ ให้ธาตุไนโตรเจนประมาณ 8.7 ถึง 28.9 กิโลกรัมต่อไร่
- เพื่อเก็บเมล็ดพันธุ์ อายุ 120-150 วัน ผลผลิตโดยทั่วไป 80 กิโลกรัมต่อไร่ หากความชื้นในดินสูงอาจใช้เวลา 150-180 วัน เปลือกของฝักจะเป็นสีเทานำมาตากแดด 3-4 วัน กระเทาะเอาเมล็ดเก็บไว้
- ใช้ในระบบปลูกพืชหมุนเวียน และระบบปลูกพืชแซม
- ใช้ลำต้นของปอเทืองในอุตสาหกรรมทำเยื่อกระดาษ ทำให้เพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกรอีกทางหนึ่งด้วย

ปริมาณธาตุอาหารที่ได้ หลังจากไถกลบแล้ว 45 วัน ก็จะสลายตัวสมบูรณ์ หลังจากนั้นปลูกพืชหลักตามได้ปอเทืองจะมีเปอร์เซ็นต์ของ N, P, K คือ 1.98, 0.30, 2.41 ตามลำดับ

โสนจีนแดง

ชื่อวิทยาศาสตร์
ลักษณะโดยทั่วไป

Sesbania cannabina

โสนพันธุ์นี้เป็นชนิดทรงพุ่ม ขึ้นได้ดีในทุกสภาพดิน ตั้งแต่ดินเหนียว ดินร่วน ดินทราย ที่ดอนและที่ลุ่ม สามารถขึ้นได้ดีในสภาพดินเค็มสภาพดินฟ้าอากาศของไทย อายุออกดอกประมาณ 30 วัน ในพื้นที่ประเทศจีนอายุออกดอกประมาณ 50-60 วัน ปลูกในช่วงก่อนฤดูฝนหรือปลายฤดูฝน

วิธีการปลูก

ใช้วิธีการหว่าน หรือปลูกเป็นแถวโดยใช้ระยะปลูก 50x100 ซม. หลุมละ 3 ต้น อัตราการใช้เมล็ด เมล็ดที่ใช้หว่านเพื่อไถกลบประมาณ 5-6 กิโลกรัมต่อไร่ การหว่านเป็นปุ๋ยพืชสดในนาข้าวโดยเฉพาะบริเวณพื้นที่ดินเค็ม ใช้อัตราเมล็ดมากกว่าปกติ คือประมาณ 8-10 กิโลกรัมต่อไร่ เพื่อให้ขึ้นหนาแน่น

การใช้ประโยชน์

- เพื่อใช้เป็นปุ๋ยพืชสด สามารถไถกลบได้เร็วเมื่ออายุประมาณ 45 วัน ให้ผลผลิตน้ำหมักสดประมาณ 2-3 ตันต่อไร่
- เพื่อเก็บเมล็ดพันธุ์ สามารถเก็บเกี่ยวได้เมื่ออายุ 90 วัน และเก็บฝักไปเรื่อย ๆ จนอายุ 150 วัน ได้ผลผลิตน้ำหมักประมาณ 100-200 กิโลกรัมต่อไร่
- ใช้เมล็ดหว่านในอัตรา 4 กิโลกรัมต่อไร่ ปลูกสลับกับพืชเศรษฐกิจ โดยสลับกันเป็นแถบ ๆ เป็นลักษณะพืชแซมและปลูกแบบหมุนเวียนเป็นแปลงใหญ่ กรณีนี้ปกติจะไถกลบอายุประมาณ 60 วัน ผลผลิตน้ำหมักสดประมาณ 4-7 ตันต่อไร่ ให้ธาตุไนโตรเจน ประมาณ 17.2-30 กิโลกรัมต่อไร่

ปริมาณธาตุอาหารที่ได้ หลังจากการไถกลบแล้วประมาณ 45 วัน ก็ปลูกพืชหลักตามได้ โสนจีนแดงมีเปอร์เซ็นต์ของ N.P.K คือ 2.25, 0.34, 2.34 ตามลำดับ

โสนอินเดีย

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Sesbania speciosa</i>
ลักษณะโดยทั่วไป	มีระบบรากลึก การไถกลบค่อนข้างยาก อายุออกดอกประมาณ 90 วัน สามารถขึ้นได้ดีในสภาพดิน ทั้งที่เป็นดินทราย ดินเหนียว ดินร่วนแต่ชอบดินเหนียวมากกว่าและขึ้นได้ในดินเค็ม ทนทานต่อแมลง และความแห้งแล้ง จะปลูกช่วงต้นฤดูฝน หรือกลางฤดูฝน
วิธีการปลูก	ใช้วิธีหว่านเพื่อไถกลบ และเพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ใช้ระยะปลูก 75x100-100x150 ซม. หลุมละ 1 ต้น
อัตราการใช้เมล็ด	ใช้หว่านเพื่อไถกลบในอัตรา 5 กิโลกรัมต่อไร่
การดูแลรักษา	ใส่ปุ๋ยเพื่อเพิ่มผลผลิต 15-15-15 อัตรา 20-30 กิโลกรัมต่อไร่ อาจมีการตัดยอดให้แตกแขนงเพื่อเพิ่มผลผลิตก็ได้
การใช้ประโยชน์	<ul style="list-style-type: none"> - เพื่อใช้เป็นพืชปุ๋ยสด ไถกลบอายุมากกว่า 90 วัน ให้ผลผลิตน้ำหมักสด ประมาณ 5 ตันต่อไร่ ให้ธาตุไนโตรเจนประมาณ 23.33 กิโลกรัมต่อไร่ - เพื่อเก็บเมล็ดพันธุ์ อายุเก็บเกี่ยวประมาณ 4-7 เดือน อาจเก็บเกี่ยวพร้อมกันครั้งเดียว ถ้ามีการตัดยอดให้แตกแขนงผลผลิตประมาณ 50-100 กิโลกรัมต่อไร่ - กรณีการไถกลบเมื่ออายุ 60 วัน จะได้ผลผลิตน้ำหมักสดน้อย แต่ถ้าอายุมากกว่า 90 วัน จะให้น้ำหมักสดเพิ่มขึ้นแต่การไถกลบลำบากส่วนของลำต้นกิ่งก้านผุพังสลายตัวช้า
ปริมาณธาตุอาหารที่ได้	การไถกลบเมื่ออายุ 60 วัน ให้ธาตุอาหารคือ N, P, K, ประมาณ 2.25, 0.35, 3.03 ตามลำดับ

โสนอัฟริกัน

ชื่อวิทยาศาสตร์

Sesbania rostrata

ลักษณะโดยทั่วไป

มีการเจริญเติบโตเร็ว สามารถเกิดปมได้ทั้งที่ลำต้นและราก ซึ่งสามารถตรึงไนโตรเจนจากอากาศได้ และถูกปลดปล่อยลงสู่ดินหลังจากการไถกลบ มีอายุออกดอก 60 วัน แต่ถ้าเป็นพวกถั่วที่ไวต่อแสงจะออกดอกในช่วงตุลาคมหรือพฤศจิกายนและเก็บเกี่ยวในช่วงเดือนธันวาคม สามารถขึ้นได้ดีทั้งสภาพดินไร่และดินนา และทนต่อสภาพดินกรด เหมาะที่ใช้ปรับปรุงดินเค็มในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ควรปลูกตั้งแต่ต้นเดือนกรกฎาคม ถึงกลางเดือนสิงหาคม

วิธีการปลูก

ปลูกโดยวิธีหว่านเมล็ดเพื่อการไถกลบ

อัตราเมล็ดที่ใช้ปลูก

ใช้เมล็ดหว่านในอัตรา 5 กิโลกรัมต่อไร่

การดูแลรักษา

ดูแลรักษาง่าย เพราะทนทานต่อโรค แมลง และสภาพน้ำขัง

การใช้ประโยชน์

- เพื่อใช้เป็นปุ๋ยพืชสด สามารถไถกลบได้เมื่ออายุประมาณ 45 วัน ให้น้ำหนักสดประมาณ 1.72-2.72 ตันต่อไร่ ให้ธาตุไนโตรเจนประมาณ 5-7 กิโลกรัมต่อไร่ ถ้าไถกลบที่อายุ 60 วันให้น้ำหนักสด 3-4 ตันต่อไร่
- เพื่อเก็บเมล็ดพันธุ์ ปลูกในช่วงเดือนพฤษภาคมให้ผลผลิตมากถึง 257 กิโลกรัมต่อไร่ โดยปลูกเป็นแถวระยะประมาณ 50x100 ซม. อายุเก็บเกี่ยวประมาณ 90-120 วัน

ปริมาณธาตุอาหารที่ได้

การปลูกโสนอัฟริกันไถกลบในดินชุดทุ่งกุลาร้องไห้ จะเพิ่ม N ในดินจาก 0.02 เปอร์เซ็นต์ เป็น 0.24 เปอร์เซ็นต์ และเพิ่ม P ในดิน จาก 5 ppm. เป็น 141 ppm.

โสนคางคก

ชื่อวิทยาศาสตร์

Sesbania aculeata หรือ *S. bispinosa*

ลักษณะโดยทั่วไป

เป็นพืชปุยสดทนทานต่อสภาพแห้งแล้งและความเค็มได้ดี ปกติขึ้นได้ดีในสภาพดินเหนียว และมีน้ำขัง ช่วงปลูกที่เหมาะสมคือต้นฤดูฝน หรือปลายฤดูฝน

วิธีการปลูก

ปลูกแบบหว่านเมล็ดเพื่อการไถกลบเป็นปุ๋ยพืชสด

อัตราเมล็ดที่ใช้ปลูก

ใช้เมล็ดหว่านประมาณ 8 กิโลกรัมต่อไร่

การใช้ประโยชน์

- เพื่อใช้เป็นปุ๋ยพืชสด ให้นำหนักสดก่อนการไถกลบประมาณ 1.5-2 ตันต่อไร่ ให้ปริมาณธาตุไนโตรเจนประมาณ 10 กก.ต่อไร่
- เพื่อเก็บเมล็ดพันธุ์ใช้ระยะปลูก 50x100 ซม.

ปริมาณธาตุอาหารที่ได้

เมื่อไถกลบ 1-2 อาทิตย์ ก็สามารถปลูกพืชหลักตามได้ ให้เปอร์เซ็นต์ธาตุอาหาร N, P, K ประมาณ 1.65, 0.15 และ 2.12 ตามลำดับ

โสนไต้หวัน

ชื่อวิทยาศาสตร์

Sesbania sesban

ลักษณะโดยทั่วไป

ลำต้นสูงชะลูด ไม่ทนแล้งต้นจะโทรมและตายในหน้าแล้งขึ้นได้ดีในสภาพดินเหนียวน้ำขัง อายุออกดอกประมาณ 60 วัน ให้ผลผลิตน้ำหนักสดดีประมาณ 3,290 กิโลกรัมต่อไร่ คิดเป็นปริมาณธาตุไนโตรเจนที่ได้ประมาณ 14.67 กิโลกรัมต่อไร่ มีเปอร์เซ็นต์ ธาตุ N = 2.5970 สามารถไถกลบได้ตั้งแต่อายุ 30 วัน การปลูกใช้วิธีการหว่านเมล็ด อัตรา 4-6 กิโลกรัมต่อไร่

ถั่วพุ่ม

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Vigna unguiculata</i> (walp.) พันธุ์ที่นิยมปลูก <i>Vigna sinensis</i> (พันธุ์พื้นเมือง)
ลักษณะโดยทั่วไป	ลำต้นเป็นพุ่มเตี้ยคล้ายถั่วเขียว เป็นพืชทนแล้ง ปลูกก่อนฤดูฝนหรือปลายฤดูฝน อายุออกดอกประมาณ 45-50 วัน ลักษณะฝักคล้ายถั่วฝักยาวมีปริมาณโปรตีนค่อนข้างสูง เมล็ดและฝักสดนำมาใช้ประกอบอาหารได้เศษเหลือของถั่วพุ่มนำมาใช้เป็นอาหารสัตว์ได้
วิธีการปลูก	ปลูกแบบหว่านเมล็ดเพื่อการไถกลบเป็นปุ๋ยพืชสดหรือปลูกเป็นหลุมในแถวระยะ 30x50 ซม.
อัตราเมล็ดที่ใช้ปลูก	หว่านเพื่อไถกลบอัตราเมล็ด 8-10 กิโลกรัมต่อไร่
การใช้ประโยชน์	<ul style="list-style-type: none"> - เพื่อใช้เป็นปุ๋ยพืชสด ควรทำการไถกลบเมื่ออายุ 40 วัน จะให้ผลผลิตน้ำหนักสดประมาณ 4 ตันต่อไร่ ให้ธาตุไนโตรเจนประมาณ 14.18 กิโลกรัมต่อไร่ - เพื่อเก็บเมล็ดพันธุ์ ใช้ระยะปลูก 50x100 ซม. อายุเก็บเกี่ยว 80-150 วัน ได้ผลผลิตประมาณ 70 กิโลกรัมต่อไร่
ปริมาณธาตุอาหารที่ได้	หลังจากไถกลบแล้วจะสลายตัวภายใน 30 วัน มีเปอร์เซ็นต์ธาตุอาหาร N, P, K ประมาณ 2.92, 0.45, 4.00 ตามลำดับ

*ปมรากของถั่วพุ่มซึ่งมี Rhizobium อาศัยอยู่สามารถตรึงไนโตรเจนจากอากาศได้ถึง 11.7-38.4 กก.ต่อไร่

ถั่วพริ้ว

ถั่วพริ้วมีอยู่ด้วยกัน 2 พันธุ์ คือ

1. ถั่วพริ้วเมล็ดขาว (Jack bean)

ชื่อวิทยาศาสตร์

Canavalia ensiformis

ลักษณะโดยทั่วไป

เป็นพืชตระกูลถั่วเมืองร้อน ลักษณะเป็นทรงพุ่มเจริญเติบโตและปรับตัวได้ดีในสภาพดินฟ้าอากาศเกือบทุกภาคของประเทศไทยปลูกได้ทั้งภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก และภาคใต้ มีลำต้นแข็งแรงและระบบรากลึก สามารถขึ้นได้ดีในสภาพดินเหนียวและดินกรด ปลูกในช่วงเวลาต้นฤดูฝนถึงปลายฤดูฝน

วิธีการปลูก

ปลูกเป็นหลุมระยะปลูก 50x50 ซม. ใช้เมล็ดอัตรา 10-12 กิโลกรัมต่อไร่ หรือวิธีการหว่านแล้วพรวนกลบเมล็ด ถ้าปลูกเพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ใช้ระยะปลูก 75x100 ซม. อัตราเมล็ด 10 กิโลกรัมต่อไร่

การใช้ประโยชน์

- เพื่อใช้เป็นปุ๋ยพืชสด ควรทำการไถกลบเมื่ออายุประมาณ 64 วัน ระยะออกดอกให้ผลผลิตน้ำหนักสด 3-4 ตันต่อไร่ ให้ปริมาณธาตุไนโตรเจนประมาณ 35.55 กิโลกรัมต่อไร่

1. ถั่วพริ้วชอบทำเลพื้นที่ที่มีแดดค่อนข้างจัด แต่ก็สามารถขึ้นได้ดีในบริเวณพุ่มเงาไม้ทึบแล้งและเจริญเติบโตได้ดีในพื้นที่ที่มีฝนตกน้อยประมาณ 700 มม. จนกระทั่งฝนตกมากถึง 4,200 มม. ต่อปีโดยทั่วไปชอบดินดอนระบายน้ำดีทนต่อสภาพความเค็มได้ดีกว่าพืชถั่วชนิดอื่น ๆ

2. เพื่อใช้คลุมดินป้องกันการชะล้างพังทลายใช้คลุมได้อายุสั้นไม่เกิน 6 เดือน เพราะมีทรงพุ่มแตกกิ่งด้านสาขาได้ดีใบขนาดใหญ่ประสานกันมีจำนวนมากจึงสามารถป้องกันเม็ดฝนตกกระทบผิวดินได้ น้ำหนักสดที่มีผลต่อการคลุมดินประมาณ 4 ตันต่อไร่ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์สูง

ปริมาณธาตุอาหารที่ได้ หลังจากไถกลบแล้ว 2-3 สัปดาห์ สามารถปลูกพืชหลักตามได้มีเปอร์เซ็นต์ธาตุอาหารพืช N, P, K ประมาณ 3.04, 0.37, 3.12 ตามลำดับ

2. ถั่วพริ้วเมล็ดแดง (Sword bean)

ชื่อวิทยาศาสตร์

Canvalia gladiata

ลักษณะทั่วไป

ลักษณะแตกต่างจากถั่วพริ้วเมล็ดขาวตรงที่จะมียอดออกสีแดงและเลื้อย ฝักจะมีขนาดใหญ่กว่า และเมล็ดจะมีสีแดงหรือ สีแดงลาย

วิธีการปลูก

การใช้ประโยชน์ และปริมาณธาตุอาหารที่ได้เช่นเดียวกับถั่วพริ้วเมล็ดขาว

ถั่วแปป (Dolichos or Lablab or Batao)

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Dolichos lablab</i> or <i>Phaseolus purpureus</i> or <i>Lablab purpureus</i>
ลักษณะโดยทั่วไป	ลำต้นแบบถั่วพุ่ม อาจมีเถาทอดยอดหรือเลื้อย ลำต้นแข็งแรงระบบรากลึก ทำให้สามารถเจริญเติบโตได้ในสภาพอากาศที่แห้งแล้งภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปลูกช่วงต้นฤดูฝนหรือปลายฤดูฝน ดูแลรักษาง่าย เพราะมีความทนทานต่อโรคและแมลงได้ดี
วิธีการปลูก	ปลูกแบบหว่านเมล็ดเพื่อการไถกลบเป็นปุ๋ยพืชสดอัตราเมล็ด 7-8 กิโลกรัมต่อไร่
การใช้ประโยชน์	<ul style="list-style-type: none"> - เพื่อใช้เป็นปุ๋ยพืชสดในอัตราดังกล่าวจะได้น้ำหนักสดประมาณ 5-6 ตันต่อไร่ - เพื่อใช้เป็นพืชคลุมดิน ป้องกันการชะล้างและพังทลายได้

ถั่วคาโลโปโกเนียม (Calopogonium)

ถั่วคาโลโปโกเนียมมีด้วยกัน 2 พันธุ์ คือ

1. ถั่วคาโลโปโกเนียม

ชื่อวิทยาศาสตร์

Calopogonium mucunoides

ลักษณะโดยทั่วไป

ลำต้นเป็นแบบเถาเลื้อย และเลื้อยพัน ส่วนที่แตะกับพื้นดิน จะมีรากออกมา ขึ้นได้ดีในดินหลายชนิด ชอบขึ้นบริเวณที่ชื้นแฉะ ทนทานต่อน้ำท่วมได้ดี อายุการออกดอก 90 วัน หรือจะติดฝักให้เมล็ดเมื่ออายุประมาณ 7-8 เดือน

วิธีการปลูก

โดยวิธีหว่าน และหยอดเป็นหลุมระยะปลูก 50x100 ซม.

อัตราเมล็ดที่ใช้ปลูก

อัตราเมล็ดที่ใช้ในการหว่านประมาณ 1-3 กิโลกรัมต่อไร่

การดูแลรักษา

ควรรีบบูรกลูกก่อนปลูก 15-15-15 อัตรา 20-30 กิโลกรัมต่อไร่

การใช้ประโยชน์ที่ดิน

- เป็นพืชคลุมดินป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน
- ใช้หว่านปนกับหญ้าเลี้ยงสัตว์ ปกติใช้เป็นพืชคลุมดินในสวนยางพาราปลูกใหม่ สวนมะพร้าว และกาแฟ
- เพื่อเก็บเมล็ดพันธุ์ จะติดฝักให้เมล็ดเมื่ออายุประมาณ 7-8 เดือน ผลผลิตเมล็ดประมาณ 75-150 กิโลกรัมต่อไร่

2. ถั่วซีรูเลียม (Caeruleum)

ชื่อวิทยาศาสตร์

Calopogonium caeruleum

ลักษณะโดยทั่วไป

ลำต้นเป็นเถาเลื้อย ค้ำปี ระบบรากลึก แข็งแรง มีใบมาก ขนาดใบใหญ่ ลักษณะที่เด่นคือ คลุมดินได้หนาแน่น ทนแล้ง ทนร่มเงาได้ดี ขึ้นได้ดีในดินเกือบทุกชนิด ทนต่อสภาพความเป็นกรด จุดอ่อนคือ ไม่ชอบดินน้ำขัง ไม่ทนต่อสภาพดินเค็ม และเมล็ดงอกยาก ปลูกในช่วงต้นฤดูฝนถึงปลายฤดูฝน

วิธีการปลูก

ต้องมีการจัดการเมล็ด โดยการนำเมล็ดไปแช่น้ำอุ่น 80°C

การใช้ประโยชน์

นาน 8-10 นาที หรือแช่กรดซัลฟูริก 20% นาน 5 นาที แล้วล้างน้ำสะอาด ผึ่งลมให้แห้งนำไปหว่าน หรือหยอดเป็น หลุมระยะปลูก 50x100 ซม. อัตราเมล็ด 1-3 กิโลกรัมต่อไร่ เมล็ดใช้เวลางอก 10-20 วัน ช่วงแรกเจริญเติบโตช้าต้อง ดูแลจนอายุ 90 วัน จึงแผ่ขยายคลุมพื้นที่ จะออกดอกในช่วงเดือนตุลาคมถึงเดือนพฤศจิกายน และเก็บเกี่ยวในช่วง ปลายเดือนกุมภาพันธ์ถึงต้นมีนาคม ผลผลิตเมล็ดเฉลี่ย ประมาณ 10-25 กิโลกรัมต่อไร่ เมล็ดจึงมีราคาแพงมาก นิยมปลูกเป็นพืชคลุมดินในสวนยางพารา ปาล์มน้ำมัน สวน มะพร้าว และกาแฟ

ถั่วเขียว (Mungbean)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Vigna* มีอยู่ด้วยกันหลายชนิด เช่น ถั่วเขียวธรรมดา ถั่วเขียวผิวดำ ถั่วเขียวเมล็ดแดง เป็นพืชตระกูลถั่วเศรษฐกิจ ใช้โลกปลูกเพาะซากพืชที่เก็บผลผลิตแล้วก็ได้

ลักษณะโดยทั่วไป

- ถั่วเขียวธรรมดา (*vigna aureus*) เป็นถั่วเขียวชนิดที่นิยมปลูกมากที่สุดชอบอากาศร้อน ทนต่อความแห้งแล้งได้ดี ไม่ไวต่อแสงเมล็ดไม่มีการพักตัว อายุออกดอก 34 วัน อัตราเมล็ดที่ใช้หว่าน 7 กิโลกรัมต่อไร่ ให้น้ำหนักสดประมาณ 1 ตันต่อไร่ คิดเป็นปริมาณธาตุไนโตรเจน 14 กิโลกรัมต่อไร่ ปลูกเพื่อทำปุ๋ยพืชสด
- ถั่วเขียวผิวดำ (*Vigna mungo*) ลำต้นเป็นพุ่ม แตกสาขา ทอดเลื้อย มีใบหนา ขึ้นปกคลุมลำต้น พันธุ์พื้นเมืองจะไวต่อแสง อายุออกดอกประมาณ 50 วัน ทนแล้งได้ดี อัตราเมล็ดที่ใช้หว่าน 2-4 กิโลกรัมต่อไร่ ผลผลิตน้ำหนักสด 1-2 ตันต่อไร่ ใช้ปลูกทำปุ๋ยพืชสด คิดเป็นปริมาณธาตุไนโตรเจนประมาณ 30 กิโลกรัมต่อไร่
- ถั่วเขียวเมล็ดแดง (*Vigna radiatus*) ลักษณะเหมือนถั่วเขียวธรรมดา อายุการออกดอก 40 วัน แต่เมล็ดสีแดง ใช้เมล็ดปลูกในอัตรา 2-4 กิโลกรัมต่อไร่ ให้น้ำหนักสดประมาณ 1-2 ตันต่อไร่ ปลูกทำปุ๋ยพืชสด คิดเป็นปริมาณธาตุไนโตรเจนประมาณ 15 กิโลกรัมต่อไร่

ถั่วแระหรือถั่วมะแฮะ (cadios or Pigeon pea)

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>cajanus cajan</i>
ลักษณะโดยทั่วไป	เป็นพืชปุยสดอายุสั้น ลักษณะเป็นพุ่ม *ล้มลุกหรือยืนต้นสูง ตั้งแต่ 2-12 ฟุต ระบบรากลึกขึ้นได้ในดินแทบทุกชนิดตั้งแต่ ดินทรายถึงดิน heavy clayloam ซึ่งมีการระบายน้ำดีเจริญ ได้ดีที่สุดในช่วง pH 5-7 ชอบสภาพดินทราย และทนแล้ง ได้ดีไม่ทนต่อสภาพน้ำท่วมขังได้แม้เพียง 2-3 วันก็ตาม
วิธีการปลูก	ปลูกเป็นแถวในอัตราเมล็ดประมาณ 2 กิโลกรัมต่อไร่ หรือ ปลูกแบบหว่านในอัตราเมล็ดประมาณ 6 กิโลกรัมต่อไร่ โดยปกตินิยมปลูกในพื้นที่ที่มีความลาดชัน (slope) ในภาคเหนือโดยจัดเข้าในระบบปลูกพืชแบบ strip cropping หรือ Allay cropping คือ แถบรั้วพืชแล้วตัดกั้นก้านถั่วมะแฮะใส่ ในพื้นที่ไถกลบเป็นปุยพืชสดและยังเป็นการป้องกันการชะล้างหน้าดินโดยวิธีใช้พืชได้ด้วย
การใช้ประโยชน์	เพื่อใช้เป็นปุยพืชสดกรณีการหว่านให้ผลผลิตน้ำหนัสด ก่อนไถกลบประมาณ 7 ต้นต่อไร่
ปริมาณธาตุอาหารที่ได้	มีเปอร์เซ็นต์ธาตุอาหาร N, P, K = 1.92, 0.05, 0.90 ตามลำดับ

ถั่วฮามาต้า (Hamata)

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Stylosanthes hamata</i>
ลักษณะโดยทั่วไป	ลำต้นเป็นพุ่มเตี้ย ขึ้นได้ดีในดินร่วนปนทราย เจริญเติบโต คลุมดินได้ดีมาก
วิธีการปลูก	ใช้วิธีการหว่านอัตราเมล็ด 2-4 กิโลกรัมต่อไร่
การใช้ประโยชน์	ไถกลบเป็นปุ๋ยพืชสดจะให้น้ำหนักสดไม่ต่ำกว่า 1 ตันต่อไร่ หรือใช้เป็นพืชคลุมดินเพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายเป็น พืชอาหารสัตว์ด้วย
ปริมาณธาตุอาหารที่ได้	มีเปอร์เซ็นต์ธาตุอาหาร N, P, K = 1.06, 0.02, 0.97 ตาม ลำดับ

ถั่วพม่า (Sieva bean)

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Phaseolus lunatus</i>
ลักษณะโดยทั่วไป	ลักษณะเป็นพุ่มเตี้ยแตกยอดเลื้อย ทนแล้งได้ดี ชอบดินร่วน ซุย ปลูกมากแถบภาคเหนือ ใช้หว่านเพื่อไถกลบ เป็นพืช ปุ๋ยสดใช้อัตราเมล็ดประมาณ 5 กิโลกรัมต่อไร่
การใช้ประโยชน์	ไถกลบเพื่อเป็นปุ๋ยพืชสดเมื่ออายุ 60 วัน ให้น้ำหนักพืชสด ประมาณ 4 ตันต่อไร่ ได้ปริมาณธาตุไนโตรเจนประมาณ 17.50 กิโลกรัมต่อไร่ ส่วนมากใช้เป็นพืชคลุมดินได้ดีใบกว้าง ใช้คลุมดินในสวนยางพารา กาแฟ และมะพร้าว

ถั่วเหลือง (Soybean)

ชื่อวิทยาศาสตร์

Glycine max

ลักษณะโดยทั่วไป

เป็นพืชที่มีลำต้นแตกกิ่งก้านสาขาทรงพุ่ม สามารถขึ้นในสภาพดินฟ้าอากาศของประเทศไทยได้ดี ปลูกได้ทุกฤดูคือ ฤดูฝน ปลายฤดูฝน และฤดูแล้ง ใช้หว่านในอัตราเมล็ด 10 กิโลกรัมต่อไร่

การใช้ประโยชน์

- เพื่อใช้เป็นปุ๋ยพืชสด ไถกลบเมื่ออายุประมาณ 40 วัน ให้น้ำหนักสดก่อนไถกลบประมาณ 3 ตันต่อไร่ ปริมาณธาตุไนโตรเจน 5 กิโลกรัมต่อไร่
- ใช้ปลูกเป็นพืชหลักเมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้วไถกลบเศษซากพืชเป็นปุ๋ยพืชสดได้

ถั่วเพอโร หรือถั่วคูดซุ (Pueru or Tropical Kudzu)

ชื่อวิทยาศาสตร์

Pueraria phaseoloides

ลักษณะโดยทั่วไป

ลำต้นเป็นเถาเลื้อย ลำต้นมีขน ยอดอ่อนปกคลุมไปด้วยขน สีน้ำตาลอย่างหนาแน่น ดอกสีม่วงเข้ม ออกดอกเมื่ออายุประมาณ 150 วัน สามารถปรับตัวได้ดีในบริเวณที่ร้อน ชอบดินเหนียว หรือดินที่มีคุณสมบัติเป็นกรดทนแล้งได้ดี

วิธีการปลูก

ปลูกโดยการหว่านใช้อัตราเมล็ด 1-3 กิโลกรัมต่อไร่ ปลูกเป็นหลุมระยะ 50x50 ถึง 50x100 ซม.

การใช้ประโยชน์

ปริมาณธาตุอาหารที่ได้

เหมาะสำหรับปลูกเป็นพืชคลุมดินในสวนยางพาราสวนผสม ให้น้ำหนักสดประมาณ 3-5 ตันต่อไร่ มีปริมาณธาตุไนโตรเจน 46 กิโลกรัมต่อไร่

ถั่วลาย (Butterfly-pea)

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Centrosema pubescens</i>
ลักษณะโดยทั่วไป	เป็นพืชเถาเลื้อยพันกันหนาแน่น ทนแล้งได้ดี ขึ้นได้ดีในดินแทบทุกประเภทออกดอกในระยะเวลา 120 วัน ปลูกในช่วงต้นฤดูฝนหรือกลางฤดูฝน
วิธีการปลูก	ใช้หว่านในแปลงให้กระจายทั่วไปอย่างสม่ำเสมอในอัตรา 1-3 กิโลกรัมต่อไร่
การใช้ประโยชน์	เหมาะที่จะใช้ปลูกเป็นพืชคลุมดินในที่โล่งแจ้งป้องกันวัชพืชขึ้น ทำให้วัชพืชชะงักการเจริญเติบโต โดยถั่วลายจะเลื้อยพันต้นวัชพืช และป้องกันการชะล้างพังทลายใช้ปลูกเป็นพืชคลุมในสวนยางพารา กาแฟ และมะพร้าว
ปริมาณธาตุอาหารที่ได้	ถั่วลายจะให้ไนโตรเจนประมาณ 2-3 ตันต่อไร่ คิดเป็นปริมาณธาตุไนโตรเจนที่จะได้ประมาณ 35 กิโลกรัมต่อไร่

ถั่วข้าว (Rice bean, Red bean, Tapilan)

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Phaseolus calcaratus</i>
ลักษณะโดยทั่วไป	เป็นพืชลำต้นเลื้อยขึ้นเป็นพุ่ม ทอดยอดพันกันแน่นหนาดีมาก มีใบมาก ใช้ปลูกเป็นพืชคลุมได้ดี ไม่ทนแล้งจะโทรมในหน้าแล้งเป็นพืชที่ไวต่อแสงจะออกดอกในเดือนพฤศจิกายน
วิธีการปลูก	โดยวิธีการหว่านให้ทั่วทั้งแปลง ใช้อัตราเมล็ดประมาณ 7 กิโลกรัมต่อไร่
การใช้ประโยชน์	ปลูกเป็นพืชปุ๋ยสด ในอัตราดังกล่าวให้น้ำสดประมาณ 2-3 ตันต่อไร่ ให้ปริมาณธาตุไนโตรเจนเมื่อไถกลบแล้วประมาณ 21 กิโลกรัมต่อไร่ หรือปลูกเป็นพืชคลุมดินป้องกันการชะล้างพังทลายได้ดี

ถั่วอัญชัน

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Dolichos biflorus</i>
ลักษณะโดยทั่วไป	เป็นพืชเถาเลื้อยพันกันแน่นหนาดีมาก เจริญเติบโต อายุสั้น ไม่ทนแล้ง แต่งอกได้ดีจากเมล็ดที่ร่วงหล่น อายุออกดอก ประมาณ 120 วัน ใช้ปลูกเป็นพืชคลุมดินในสวนมะพร้าว และสวนยางพารา
วิธีการปลูก	ปลูกโดยวิธีโรยเป็นแถว ใช้เมล็ดประมาณ 10 กิโลกรัมต่อไร่ จะให้น้ำหนักสดประมาณ 4.5 ตันต่อไร่ ให้ปริมาณธาตุไนโตรเจนประมาณ 26.43 กิโลกรัมต่อไร่

ไมยราบไร้หนาม

ชื่อวิทยาศาสตร์

Mimosa invisa

ลักษณะโดยทั่วไป

เป็นพืชตระกูลถั่วชนิดเลื้อย ขึ้นได้ดีในเขตร้อน และสภาพดินแทบทุกชนิดสามารถเจริญเติบโตปกคลุมพื้นที่ได้หลายตารางเมตรต่อไมยราบ 1 ต้นระบบรากดิ่งลึกไม่มีรากตามข้อ จึงช่วยชลอการระเหยน้ำจากผิวดินได้ดีทนทานต่อสภาพแห้งแล้ง ทนต่อโรคแมลงทุกชนิด ทนต่อสภาพดินเลวตรึงไนโตรเจนได้สูงสามารถสร้างอินทรีย์วัตถุทับถมเหนือผิวดินได้ดีประมาณ 3-4 ตัน/ไร่/ปี ปลูกโดยวิธีการหว่านหรือโรยเป็นแถว ใช้เมล็ดในอัตรา 3 กิโลกรัมต่อไร่ กรณีโรยเป็นแถวระยะระหว่างแถว 1 เมตร

การใช้ประโยชน์

- เพื่อใช้เป็นปุ๋ยพืชสด ควรหว่าน 3 กิโลกรัมต่อไร่ อายุออกดอกประมาณ 90 วัน หากไถกลบจะให้ผลผลิตน้ำหมักสดประมาณ 3-4 ตันต่อไร่
- ใช้เป็นพืชคลุมดินในสวนผลไม้เพื่อป้องกันวัชพืช หรือหว่านในที่ว่างเปล่าที่ยังไม่มีความจำเป็นต้องใช้ประโยชน์จากที่ดิน เพื่อเป็นพืชคลุมดินปรับปรุงบำรุงดิน และป้องกันวัชพืช ซึ่งจะช่วยเพิ่มอินทรีย์วัตถุให้แก่หน้าดินเป็นปริมาณมาก เนื่องจากการตายผุพังทับถมกันทุกปี
- เพื่อเก็บเมล็ดพันธุ์ อายุเก็บเกี่ยวประมาณ 5-6 เดือน ได้ผลผลิตประมาณ 75-100 กิโลกรัมต่อไร่

ปริมาณธาตุอาหารที่ได้ มีเปอร์เซ็นต์ธาตุอาหารพืช N, P, K, = 1.04, 0.04, 1.03 ตามลำดับ

แหนแดง (Azolla)

ชื่อวิทยาศาสตร์

Azolla pinnata

ลักษณะโดยทั่วไป

แหนแดงขึ้นได้ดีในนาข้าวทั่ว ๆ ไป สามารถเลี้ยงและขยายพันธุ์ทำเป็นปุ๋ยพืชสดในนาข้าวได้เป็นอย่างดี จะเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วในสภาพภูมิอากาศอุณหภูมิ 25 องศาเซลเซียส

วิธีการเพาะและขยาย

ทำแปลงเพาะขนาด 3x4 ตารางเมตร ลึก 10-20 ซม. ชั่งน้ำให้ลึก 3-6 ซม. นำแหนแดงมาปล่อยอัตรา 1 กิโลกรัมต่อตารางเมตร เวลา 3 วัน ถ้าเจริญขยายเต็มพื้นที่แล้วนำไปเลี้ยงในนา โดยใส่ในอัตรา 1,200 กิโลกรัมต่อไร่ ระดับน้ำ 3-4 ซม. อายุ 10-15 วัน จะได้แหนแดงประมาณ 3 ตันต่อไร่ ระบายน้ำออกแล้วไถกลบ หลังจากนั้น 2-3 วัน จึงปักดำข้าว หรืออีกวิธีหนึ่งคือ หลังจากปักดำข้าวแล้วใช้แหนแดงใส่ในอัตรา 1,200 กิโลกรัมต่อไร่ เมื่อขยายเต็มพื้นที่ใช้มือกดแหนแดงให้จมลงไปใต้อาบน้ำในโคลน เหลือไว้ประมาณ 30 เปอร์เซ็นต์ เพื่อให้ขยายพันธุ์ต่อไป

การดูแลรักษา

แหนแดงจะเจริญได้ดีเมื่อใส่ปุ๋ย ดับเบิ้ลซูเปอร์ฟอสเฟต (40% P_2O_5) อัตรา 5-10 กิโลกรัมต่อไร่, โพแทสเซียมคลอไรด์ (60% K_2O) อัตรา 4 กิโลกรัมต่อไร่ แบ่งใส่สองครั้งเท่ากัน 7-10 วัน แหนแดงสมบูรณ์จะมีสีเขียว

ปอเทืองอายุประมาณ 45-50 วัน ในระยะออกดอกเป็นช่วงที่เหมาะสมแก่การไถกลบเป็นปุ๋ยพืชสด

โสนจีนแดงในช่วงระยะออกดอกอายุประมาณ 30-45 วัน เป็นช่วงที่เหมาะสมแก่การไถกลบ

โสนอัฟริกัน แสดงปมที่ต้นและราก

แปลงปลูกโสนคางคกเพื่อขยายพันธุ์อายุประมาณ 30 วัน

แปลงปลูกถั่วเขียวเพื่อการขยายพันธุ์ เมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้วไถกลบเศษพืชเป็นปุ๋ยพืชสดได้

แปลงปลูกถั่วเหลืองเพื่อเก็บเกี่ยวเมล็ดพันธุ์ ในช่วงฝักแก่ เมื่อเก็บเมล็ดพันธุ์แล้วไถกลบเศษพืชเป็นพืชสด

ถั่วพรางในระยะติดฝักอายุประมาณ 90 วัน ใช้ปลูกเป็นพืชปุ๋ยสดไถกลบ

ไมยราพไร้หนาม ในระยะออกดอกปลูกเพื่อเป็นพืชคลุมดินป้องกันวัชพืชและการชะล้างพังทลายของหน้าดิน

ถั่วลาย เป็นพืชคลุมดินเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ ป้องกันวัชพืชและการชะล้างพังทลาย

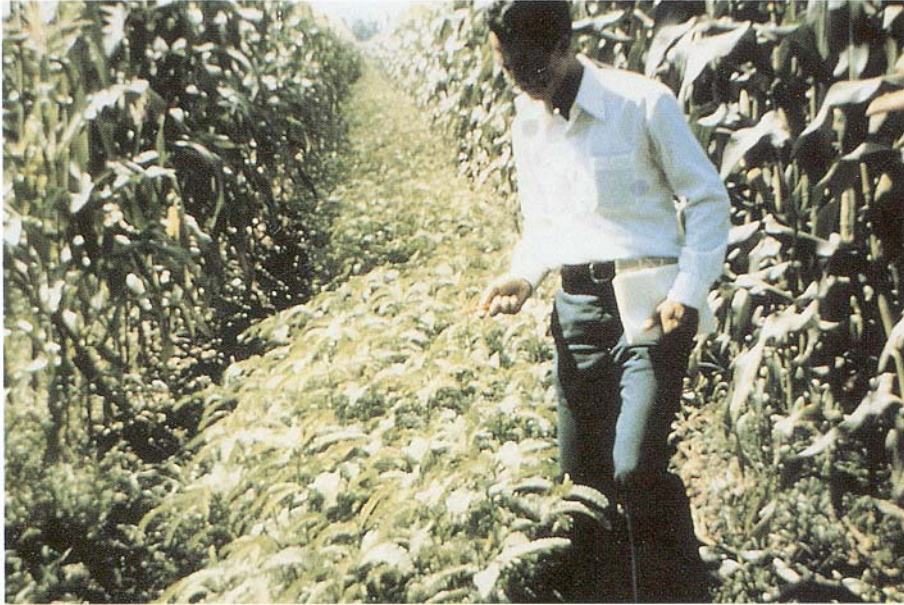
ถั่วคาโลโปโกเนียม เป็นพืชคลุมดินชนิดหนึ่งใช้ในการอนุรักษ์ดินและน้ำ ป้องกันการชะล้างพังทลายและกำจัดวัชพืช

ถั่วคาโลโปโกเนียม ใช้ปลูกเป็นพืชคลุมดินเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ

แปลงปลูกพืชหมุนเวียนใช้ถั่วเสี้ยนป่าเป็นพืชปุ๋ยสดหมุนเวียนกับการปลูกข้าวไร่ ในภาคเหนือ

การปลูกพืชแซมโดยใช้สโนจีนแดงแซมเป็นพืชปุ๋ยสดในแถวข้าวโพดซึ่งเป็นพืชหลัก

ปลูกปอเทืองแซมในแถวพืชหลักคือข้าวโพด

ปลูกถั่วเขียวเป็นพืชปุ๋ยสด แซมในแถวพืชหลัก คือข้าวโพด แล้วไถกลบเศษถั่วเขียวหลังเก็บผลผลิตแล้ว

การปลูกพืชไร่ต่าง ๆ ชนิด เช่น ข้าวโพด ข้าวไร่ ฯลฯ สลับเป็นแถบในแถวกระถินคู่

การเลี้ยงแหนแดงในนาข้าวเมื่อใช้เป็นปุ๋ยพืชสดแก่ต้นข้าวในนา

แสดงการไถกลบพืชปุ๋ยสด (โสนอัฟริกัน) ในนาข้าว

แสดงการสับกลบพืชปุ๋ยสดเมื่อถึงอายุในแถวพืชหลัก

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาที่ดิน 2509. การใช้พืชสดเป็นปุ๋ยบำรุงดิน เอกสารฉบับที่ 6 พิมพ์ที่สหกรณ์
ขายส่งแห่งประเทศไทยจำกัด สิ้นใช้ ถนนราชดำริ พระนคร. 15 หน้า
- จรงค์ จันท์เจริญสุข 2524 อินทรีย์วัตถุและไนโตรเจนในดินนาที่มีการใช้ปุ๋ยอินทรีย์
และปุ๋ยเคมีต่อกันระยะยาว วารสารดินและปุ๋ย 2:274-278
- ชุมพล คนศิลป์ ชลอ กลีบจำปา และประพัฒน์ พวงวรินทร์ 2529 การศึกษาเวลาปลูกที่
เหมาะสมของปอเทืองเป็นปุ๋ยพืชสดในนาข้าวฝนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
เอกสารวิชาการฉบับที่ 8 รายงานผลการค้นคว้าทดลองและวิจัยงานจัดการพืช
ฝ้ายอนุรักษ์ดินและน้ำ กองอนุรักษ์ดินและน้ำ กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตร
และสหกรณ์ 15 หน้า (โรเนียว)
- ชุมพล คนศิลป์ และวิศิษฐ์ จ้อยตองกลอย 2532 การศึกษาคัดเลือกความเหมาะสมของ
ถั่วบางชนิดเป็นพืชปุ๋ยสดสำหรับอนุรักษ์ดินและน้ำในไร่อข้าวโพด รายงานการวิจัย
ฝ้ายอนุรักษ์ดินและน้ำ กองอนุรักษ์ดินและน้ำ กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตร
และสหกรณ์ 14 หน้า (โรเนียว)
- ชัยชาญ ชโลธร รุ่งโรจน์ พึ่งพันธุ์ และสิทธิลาภ วสุวัต ควรปลูกพืชคลุมดินชนิดใดที่
ปากช่อง เอกสารวิชาการ สายงานอนุรักษ์ดินและน้ำ กองบริรักษ์ที่ดิน กรม
พัฒนาที่ดิน กระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ 28 หน้า
- ประชา นาคะประเวศ 2533. ปุ๋ยพืชสด ฝ้ายอินทรีย์วัตถุและวัสดุเหลือใช้ กองอนุรักษ์
ดินและน้ำ กรมพัฒนาที่ดิน กรุงเทพฯ 11 หน้า (โรเนียว)
- ปรัชญา รัชญาดี 2521 ปุ๋ยพืชสด วารสารพัฒนาที่ดิน 15:30-36
- ไพบูลย์ รัตนประทีป 2531 การใช้ปุ๋ยพืชสดปรับปรุงความอุดมสมบูรณ์ของดินและเพิ่ม
ผลผลิตของพืชในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการ
เรื่อง “การปลูกพืชในดินแลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” ระหว่างวันที่ 23 ถึง 27
พฤษภาคม 2531 ณ ศูนย์ศึกษาค้นคว้าและพัฒนาเกษตรกรรมภาคตะวันออกเฉียง
เหนือขอนแก่น 28 หน้า (โรเนียว)
- วิฑูร ชินพันธุ์ 2511. การทดลองผลตอบสนองของข้าวต่อการใช้ปุ๋ยพืชสด งานบำรุงดิน
กองบริรักษ์ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน 9 หน้า

- วิฑูร ชินพันธุ์ 2525. การใช้ปุ๋ยพืชสด ฝ่ายปรับปรุงบำรุงดิน กองบริการที่ดินกรมพัฒนาที่ดิน 19 หน้า (โรเนียว)
- สมศักดิ์ วั่งโน 2526. การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ สถาบันวิจัยและพัฒนาแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ หน้า 3-9
- สุพล ธนุรักษ์, นิศากร พลับภูการ และอภิวัฒน์ สุขกาย 2529. การปลูกถั่วเหลือง คำแนะนำที่ 38 กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พิมพ์ที่ ร.พ. องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก 18 หน้า
- สุวิทย์ สระทองคำ 2517. พืชบำรุงดินและปุ๋ยพืชสด วารสารพัฒนาที่ดินปีที่ 11:1-10
- สุวิทย์ สระทองคำ 2519. พืชบำรุงดินและปุ๋ยพืชสด เอกสารวิชาการ กองบริการที่ดินกรมพัฒนาที่ดิน หน้า 2-8
- อัศจรรย์ สุขบำรุง การใช้พืชบำรุงดินเพื่อปรับปรุงสภาพและความอุดมสมบูรณ์ของดิน ภาควิชาปฐพีวิทยา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 7 หน้า (โรเนียว)
- Kohnke, H. and A.R. bertrand. 1959. Soil Conservation. Mc Grow hill Book Company, New York, Toronto, London. 298 pp.
- Larson W.E. and others. 1960. Effect of subsoiling and deep fertilizer placement on yields of corn in Iowa and Illinois. Agron. J., 52:185-189.
- Martin, J.H., W.H. Leonard and D.L. stamp. 1976. Principles of field crop prodyction. Mac Millan Publishing Co. Inc. New York, London, 1118 pp.
- Molina, M.R., D.E. Argueta and R. Bressani. 1974. Extraction of nitrogenous constituents from the jack bean (*Canavalia ensiformis*). Agri Food Chem. 22:309-312.
- Mooers, C.A. 1926. Effect of limiting and green manuring on crop yields and on soil supplies of nitrogen and humus. Tenn, Agr, Exp. Sta. Bul. 135:p 1-64.
- National Academy of Sciences. 1979. Tropical Legumes:Resources for the future Washington D.C. 331 pp.

ภาคผนวก

ตารางที่ 1. แสดงคุณสมบัติบางประการของพืชปุ๋ยสดบางชนิด

ชนิดของ พืชปุ๋ยสด	ลักษณะของพื้นที่ ที่เหมาะสม	ฤดูปลูกที่เหมาะสม		จำนวนเมล็ดพันธุ์ที่ใช้ปลูก		วันออกดอก (วัน)	วันไถกลบ (วัน)
		เพื่อการไถกลบ	เพื่อเก็บเมล็ดพันธุ์	หว่านไถกลบ กก./ไร่	ปลูกขยายพันธุ์ กก./ไร่		
ปอเทือง	ชอบที่ดอนที่มีมีการ ระบายน้ำดี	ก่อนหรือต้น ฤดูฝน	กลางหรือปลาย ฤดูฝน	5	2	50	45-50
โสนจีนแดง	ที่ดอนและที่ลุ่มมี ปริมาณ clay สูงขึ้นได้ ในดินเค็ม	ก่อนฤดูฝนประ- มาณ 2-3 เดือน	กลางหรือปลาย ฤดูฝน	5	2	36	60
โสนอินเดีย	ชอบดินเหนียว ทนเค็ม	ก่อนฤดูฝน	ต้นหรือกลางฤดูฝน	5	2	90	
โสนอัฟริกัน	ดินที่ดอนและลุ่ม ทนเค็ม	ก่อนฤดูฝน	ต้นหรือกลางฤดูฝน	5	2	45	45
โสนคางคก	ที่ลุ่มน้ำขังชอบ ดินเหนียวทนเค็ม	ต้นฤดูฝน	กลางหรือปลาย ฤดูฝน	8	3	45	45
ถั่วพุ่ม	ที่ดอนทนแล้ง	ก่อนฤดูฝน	ปลายฤดูฝน	8	5	45	40
ถั่วพริ้ว	ชอบดินเหนียวและ ดินกรดทนแล้ง	ก่อนฤดูฝน	ต้นหรือกลางฤดูฝน	10	5	45-50	64
ถั่วแปบ	ที่ดอนทนต่อความ แห้งแล้งได้ดี	ก่อนหรือกลาง ฤดูฝน	กลางหรือปลาย ฤดูฝน	5	3	70	60
ถั่วแระ	ชอบดินทราย ทนแล้ง	ต้นฤดูฝน	ต้นหรือกลาง ฤดูฝน	6	2	80	60-70
ถั่วเขียว	ชอบที่ดอนทนแล้ง	ก่อนฤดูฝน	ต้นและปลายฤดูฝน	7	4	34-60	40
ถั่วเหลือง	ชอบดินร่วนซุย ระบายน้ำดี ทนแล้ง	ก่อนฤดูฝน	กลางหรือปลายฤดูฝน	10	6	37	40

ชนิดของพืชปืยสด	ลักษณะของพื้นที่ที่เหมาะสม	ฤดูปลูกที่เหมาะสม		จำนวนเมล็ดพันธุ์ที่ใช้ปลูก		วันออกดอก (วัน)	วันไถกลบ (วัน)
		เพื่อการไถกลบ	เพื่อเก็บเมล็ดพันธุ์	หัวานไถกลบ กก./ไร่	ปลูกขยายพันธุ์ กก./ไร่		
คาลอโปโกเนียม	ชอบชื้นที่ชื้นแฉะ เป็นพืชคลุมดิน	ต้นฤดูฝน	ต้นฤดูฝน	3	1	90	60
ถั่วฮามาต้า	ชอบดินร่วนปนทราย ไม่ทนแล้ง เป็นพืชคลุม และอาหารสัตว์	ต้นฤดูฝน	ต้นฤดูฝน	4	2	50-60	60
ถั่วคุดชู	ชอบดินเหนียวทนแล้ง เป็นพืชคลุมดิน	ต้นฤดูฝน	ต้นฤดูฝน	3	2	150	90
ถั่วลาย	ชอบดินทุกประเภท ทนแล้งเป็นพืชคลุมดิน	ต้นฤดูฝน	ต้นฤดูฝน	3	1	120	90
ไมยราพยี่ไร่ หนาม	ชอบดินทุกประเภท ชื้นได้ดีในเขตร้อน	ต้นฤดูฝน	ต้นฤดูฝน	3	1	90	60

ตารางที่ 2. แสดงปริมาณน้ำหนัสด และน้ำหนักแห้งของพืชปุ๋ยสดบางชนิดในระยะ
ออกดอกและเปอร์เซ็นต์ธาตุอาหารหลักในพืชปุ๋ยสด

ชนิดพืชปุ๋ยสด	น้ำหนัสด ต้น/ไร่	น้ำหนักแห้ง กก./ไร่	% N	% P ₂ O ₅	% K ₂ O	% ความชื้น
ปอเทือง	5	922.50	1.98	0.40	2.41	81.55
โสนจีนแดง	6	1,200	2.25	0.34	2.34	80.00
โสนอินเดีย	5	915	2.55	0.35	3.63	81.70
โสนอัฟริกัน	2.72	635	2.05	0.34	2.06	76.65
ถั่วพุ่ม	4	490.80	2.92	0.45	4.00	87.53
ถั่วพริ้ว	4.7	1,030.24	3.04	0.37	3.12	78.08
ถั่วแระ	7	1,712.20	1.92	0.05	0.90	75.54
ถั่วฮามาต้า	2.2	396	1.06	0.02	0.97	82.00
ถั่วคุดชู	5.3	1,338.78	1.94	0.16	1.49	74.74
ถั่วลาย	3.7	1,093.35	1.60	0.04	1.32	70.45
ไมยราพย์ไร้หนาม	4	1,180	1.04	0.04	1.03	70.50
ถั่วคาโลโปโกเนียม	1	288	1.11	0.03	0.82	71.20
ถั่วเหลือง	3	576	2.71	0.56	2.47	80.80
ถั่วเขียว	4	688	0.39	0.43	4.16	82.80

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา:

นายเดชา สัมฤทธิ์

กองบรรณาธิการ

นายปรัชญา ธีญาดี

นายประชา นาคประเวศ

นายชุมพล คนศิลป์

นายวิฑูร ชินพันธ์

นางสาวพีรชมา วาสนานุกูล

